

С.М. Шинкар, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УКРАЇНІ

Компетентність передбачає володіння людиною відповідною компетенцією, яка включає її особистісне ставлення до предмета діяльності. Компетентна в конкретній галузі людина володіє певними знаннями та здібностями, які дозволяють їй обґрунтовано судити про цю галузь й ефективно діяти в ній.

Компетентність є актуальним проявом компетенції, а компетентнісний підхід в освіті характеризується посиленням як практичної, так і соціальної спрямованості освітнього процесу.

Відомі науковці-викладачі запевняють, що: 1) компетентність є радикальним засобом модернізації освітнього процесу; 2) компетентність – це володіння знаннями і вміннями, які дозволяють висловлювати професійно-грамотні судження, оцінки, думки; 3) компетентність характеризується можливістю застосування здібностей в умовах, відмінних від тих, в яких вона виникла; 4) компетентність визначається як готовність фахівця включитися в певну діяльність чи як вимога підготовки до майбутньої професійної діяльності. Загалом, компетентність – це володіння компетенцією, синтез когнітивного, предметно-практичного й особистісного досвіду людини.

Узагальнення думок науковців щодо основних рис підготовки фахівця за умов впровадження компетентнісного підходу дозволяє виділити: загальну, соціальну та особистісну значущість знань, умінь, навичок, якостей та способів продуктивної діяльності; чітке визначення цілей професійно-особистісного розвитку, виражених у поведінкових та оцінювальних термінах; формування компетентностей як сукупності смислових орієнтацій, які ґрунтуються на осягненні національної та загальнолюдської культури; наявність чіткої системи критеріїв виміру рівня розвитку компетентностей, які можна обробляти за допомогою статистичних методів; надання підтримки особистості майбутнього фахівця шляхом створення для неї «зони успіху»; індивідуалізацію вибору стратегії для досягнення мети; застосування засобів комплексної перевірки набутих знань, умінь та навичок і життєвого досвіду; інтегративну характеристику особистості, пов'язану з її здатністю удосконалювати набуті знання,

уміння та способи діяльності в процесі соціалізації й накопичення досвіду життєдіяльності.

Для уникнення суб'єктивізму й невизначеності в розумінні змісту та смислового поля поняття «компетентність» доцільно виокремити провідні характеристики компетентності: багатогранність; багатокомпонентність; багатовимірність; надпредметність і міждисциплінарність; різнофункціональність; суб'єктність.

Об'єктивне усвідомлення призначення компетентнісного підходу в освіті та його методологічне обґрунтування дозволяє зробити певні висновки.

По-перше, поняття компетенцій і компетентності між собою логічно, змістовно і в смисловому значенні зумовлені, взаємопов'язані та безпосередньо корелюються між собою. Поняття «компетенція» є первісним, оскільки стосується конкретної особи як фахівця, що обіймає певну посаду із переліком функцій та повноважень, і не має якісної характеристики, оскільки не стосується цієї особи у відриві від посади і повноважень.

По-друге, загальна професійна підготовленість фахівця, актуалізація його професійної діяльності та практична реалізація ним своїх компетенцій на конкретній посаді визначається поняттям «компетентність», яка має якісну характеристику, що демонструє професіоналізм і майстерність на практиці.

По-третє, узагальнене основними складовими (компонентами) поняття «компетентність» є знання, навички, вміння, певні якості, ставлення до діяльності та мотивація до неї, здатність до соціального буття. При цьому є сенс говорити про мінімальну компетентність як особливий рівень знань, навичок, умінь, здатностей і певних якостей та ставлень особи, які їй потрібні як соціальному суб'єкту для повноцінного існування в суспільстві.

На підставі сказаного вище можна стверджувати, що поняття «професійна компетентність» характеризує якісний рівень підготовленості певної особи до обіймання нею певної посади. Він набувається в процесі отримання професійної освіти та стосується конкретної особи як майбутнього суб'єкта професійної діяльності. Відтак, процес професійної підготовки має бути відкорельованим щодо майбутніх компетенцій в розрізі посад, оскільки саме в такому випадку професійна підготовка буде мати компетентнісний характер. При цьому рівень професійної компетентності може бути діагностований.